

Asia: VN/9416/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi eräiden Euroopan laajuisen liikenneverkon hankkeiden lupamenettelyistä ja muista hallinnollisista menettelyistä ja laiksi liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö kiittää liikenne- ja viestintäministeriötä lausuntopyynnöstä, ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Smart TEN-T -direktiivin tavoitteena on Euroopan laajuisen liikenneverkon (TEN-T-verkko) toteuttamiseen liittyvien hankkeiden lupamenettelyihin liittyvistä viiveistä johtuvien ongelmien ratkaiseminen ja TEN-T-verkon valmiiksi saattaminen määräajoissa, joista säädetään unionin suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon kehittämiseksi annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa 1315/2013. Direktiiviä sovelletaan lupamenettelyihin hankkeissa, jotka ovat osa direktiivin liitteessä lueteltuja TEN-T-ydinverkon ennalta yksilöityjä osuuksia ja ydinverkkokäytäviin liittyvissä muissa hankkeissa, joiden kokonaiskustannukset ylittävät 300 miljoonaa euroa.

Direktiivin lupamenettelyä ja sen 4 vuoden enimmäiskestoa koskevia säännöksiä sovelletaan menettelyihin, joissa viranomaiset päättävät, saako hankkeen toteuttaja toteuttaa hankkeen tietyllä maantieteellisellä alueella. Direktiivin tarkoittamaan lupamenettelyyn eivät kuitenkaan sisälly kaupunkisuunnitteluun, maankäytön suunnitteluun, julkisten hankintasopimusten tekemiseen liittyvät menettelyt eivätkä strategisella tasolla toteutetut toimet. Direktiivin mukaisten lupaprosessien ja nimetyn viranomaisen määrittämisen edellyttämät kansalliset toimet pantaisiin täytäntöön säätämällä uusi laki eräiden Euroopan laajuisen liikenneverkon hankkeiden lupamenettelyistä ja muista hallinnollisista menettelyistä.

Ympäristöministeriö toteaa, että useista ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluvista menettelyistä säädetään ympäristöministeriön hallinnonalan lainsäädännössä, kuten ympäristönsuojelulaissa, luonnonsuojelulaissa, laissa ympäristövaikutusten arviointimenettelyistä, maa-aineslaissa sekä maankäyttö- ja rakennuslaissa. Ehdotuksen kannalta merkityksellinen on myös ympäristöministeriön hallinnonalan laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta. Ympäristöministeriö kiittää liikenne- ja viestintäministeriötä vuorovaikutuksesta ehdotusluonnoksen

valmistelun yhteydessä ja pitää tärkeänä hallinnonalojen ja toimivaltaisten viranomaisten yhteistyötä myös esityksen täytäntöönpanon yhteydessä.

Ympäristöministeriö esittää seuraavat yksityiskohtaiset huomiot hallituksen esitysluonnokseen:

- Lakiehdotuksen 2 §:n 2 mom. 4 kohtaa tulisi tarkentaa kuulumaan seuraavasti:

4) ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) mukaiset menettelyt, jotka koskevat lain 20 §:ssä tarkoitettua arviointiselostuksesta kuulemista, lain 23 §:ssä tarkoitettua perusteltua päätelmää sekä 27 §:ssä tarkoitettua perustellun päätelmän ajantasaisuutta;

Ympäristöministeriö katsoo, että YVA-menettelyn kuulumista lain soveltamisalaan tulisi tarkentaa niin, että määräaika koskisi YVA-lain mukaista arviointiselostusta koskevaa YVA-lain 20 §:n mukaista arviointiselostuksesta kuulemista, 23 §:n mukaista perustellun päätelmän antamista sekä 27 §:n mukaista perustellun päätelmän ajantasaisuutta koskevaa menettelyä (ajantasaistaminen tapahtuu tilanteessa, jossa hanke on lupavaiheeseen mennessä muuttunut niin paljon, että aiemmin tehty YVA ei lupavaiheessa ole enää ajan tasalla. Tällöin YVAa täytyy tarvittaessa täydentää). YVA-lain 19 § koskee aikaa, jolloin YVA-selostus on työstettävänä hankkeesta vastaavalla, joten pelkkä viittaus 19 §:än on harhaanjohtava. Ympäristöministeriö pitää tarkoituksenmukaisena, että lain mukainen määräaika alkaisi kulua siitä, kun YVA-yhteysviranomainen kuuluttaa YVA-selostuksen YVA-lain 20 §:n mukaisesti. Tämä olisi selvyuden vuoksi syytä mainita myös esityksen perusteluissa.

- Lakiehdotuksen 8 § 3 mom. 2 kohtaa tulisi tarkentaa kuulumaan seuraavasti:

2) toimivaltaisen viranomaisen kehotuksesta tehtävään hakemuksen, hyväksymisesityksen tai muun tämän lain soveltamisalassa olevan menettelyn edellyttämän asiakirjan täydentämiseen;

Pykälän perusteluihin olisi syytä tarkentaa, että määräaika ei koske aikaa, joka kuluu YVA-lain 24 §:ssä tarkoitettuun puutteellisen arviointiselostuksen täydentämiseen taikka 27 §:ssä tarkoitettun perustellun päätelmän ajantasaisuutta koskevaan arviointiselostuksen täydentämiseen (selostus on silloin toiminnanharjoittajalla, ja täydennyksiin voi toiminnanharjoittajasta riippuen kulua aikaa).

- Esitysluonnoksen sivulla 18 on vanhentunut muoto YVA-lain 10 ja 11 §:ssä säädetystä työ- ja elinkeinoministeriön toimivallasta. Nykyisin on: Yhteysviranomaisena toimii kuitenkin työ- ja elinkeinoministeriö, kun hanke koskee ydinenergialaissa (990/1987) tarkoitettua ydinlaitosta tai muuta sellaista laitosta, jossa käsitellään tai varastoidaan tai jonne loppusijoitetaan ydinjätteitä. Ydinenergialain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa kaivos- ja malminrikastustoiminnassa, jonka tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen, yhteysviranomaisena toimii kuitenkin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

- Esitysluonnoksen sivulla 30 todetaan: ” Koska direktiivissä lupamenettelyllä tarkoitetaan kaikkia menettelyitä, joita on noudatettava yksittäisten hankkeiden yhteydessä lupapäätöksen saamiseksi ja koska direktiivin soveltamisalan olisi katettava ympäristövaikutusten arviointiin liittyvät menettelyt, on huomioitava lisäksi huomattavasti varhaisemmassa vaiheessa toteutettavaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn kuluva aika”. Tämän osalta olisi selkeyden vuoksi hyvä todeta, että huomioitava on ainoastaan YVA-selostusvaihe (YVA-direktiivin mukaan sitä edeltävä YVA-ohjelmavaihe ei ole pakollinen). Lisäksi sivulla 30 todetaan: ” Määräajassa ei kuitenkaan voisi huomioida hankkeen toteuttajan esimerkiksi ympäristöselostuksen laatimiseen ja eri selvitysten laatimiseen käyttämää aikaa vaan nimenomaan hallinnolliseen käsittelyyn kuluva aika”. Ympäristöselostuksella tarkoitettaneen tässä YVA-selostusta (ympäristövaikutusten arviointiselostus).

- Esitysluonnoksen luonnonsuojelulakia koskevassa osiossa 3.1.8. on eräitä epätasällisyyksiä. Ensimmäisessä kappaleessa todetaan, että suojelun toteuttamiseksi laissa säädetään kielloista hävittää tai heikentää erityisiä luonnonarvoja. Luonnonsuojelulaissa on säännöksiä myös laajemmin muista seikoista, joten lauseeseen tulisi ainakin sisällyttää sanat ”muun muassa”. Kappaleen 3 lauseeseen ”...ELY-keskuksen luontotyyppejä koskevista kielloista...” tulisi lisätä sana ELY-keskuksen ”tekemistä” luontotyyppejä koskevista kielloista.... Lisäksi on syytä selvyiden vuoksi todeta, että luonnonsuojelulain 49 §:ssä oleva kiello ei vaadi viranomaisen päätöstä, toisin kuin lain 39 ja 47 §:ssä. Osion lopussa on lisäksi maininta eduskunnan käsittelyssä olevasta ehdotuksesta uudeksi luonnonsuojelulaiksi. Luonnonsuojelulakia uudistetaan esityksellä HE76/2022 vp laajemminkin kuin esitysluonnoksessa mainittujen ehdotettujen uusien lukujen osalta.
- Esitysluonnoksen riippuvuus muista esityksistä -osiossa 11.1. mainitaan oikeellisesti syksyllä eduskunnan käsittelyssä olevat luonnonsuojelulaki ja rakentamislaki. Rakentamislakia koskeva hallituksen esitys on kuitenkin tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2022, ei 2023, kuten esitysluonnoksessa nyt todetaan. Esitysehdotuksen sivulla 58 todetaan aivan oikein, että koska nyt lausunnolla olevan lain on tarkoitus tulla voimaan ennen uutta rakentamislakia, viittaukset tehdään nykyiseen maankäyttö- ja rakennuslakiin. On kuitenkin hyvä tiedostaa, että alle puolen vuoden kuluttua lain voimaantulosta syntyy tarve muuttaa esitysehdotuksen 2 §:n 8 kohdan luetteloa. Rakennuslupa ja toimenpidelupa sulautuvat ehdotettavan rakentamislain myötä yhteen rakentamisluvaksi. Lisäksi esitysluonnoksen osiossa 3.4.2 sivulla 25 kuvataan, kuinka maankäyttö- ja rakennuslain mukainen suunnittelutarveratkaisu ei kuulu direktiivin soveltamisalaan. Rakentamislain myötä suunnittelutarveratkaisu itsenäisenä lupana lakkaa olemasta ja rakentamisen edellytykset suunnittelutarvealueella ratkaistaan rakentamislupaan kuuluvassa sijoittamisen edellytysten harkinnassa.
- Esitysehdotuksen kohdassa 3.1.9 sivulla 15 todetaan: ” Syksyllä 2022 on tarkoitus antaa hallituksen esitys uudeksi rakentamislaki sekä maankäyttö- ja rakentamislain muutos, jolla nykyiset rakentamisen pykälät kumotaan ja lakiin lisätään säännökset alueidenkäytön digitaalisuudesta”. Alueidenkäytön digitaalisuutta koskevat pykälät tullaan antamaan rakentamislain yhteydessä olevan maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen sijaan hallituksen esityksellä eduskunnalle laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta.
- Esitysehdotuksen 6 §:ssä säädetään hankkeesta ilmoittamisesta. Ympäristöministeriö esittää harkittavaksi, että pykälän perusteluihin lisättäisiin selventävää kuvausta myös tilanteesta, jossa ilmoitusta ei tehdä, ja jolloin käsittelyajan laskenta ei lähde käyntiin. Ilmoitus ei siis ole pakollinen, mutta vain ilmoituksen tekemällä alkaa määräajan laskenta. Mikäli ilmoituksen toimittaa vasta myöhemmin siinä vaiheessa, kun lupakäsittelyjä on jo vireillä, ei laskenta myöskään käynnisty takautuvasti vaan vasta ilmoituksen jättöhetkestä.

Damski Juhani
Ympäristöministeriö

Korpi Johanna
Ympäristöministeriö